

Waterschap
Rivierenland

Legger waterkeringen

Toelichting

*sterke dijken
schoon water*

Versie	Datum	Aanpassingen
1	10 februari 2022	Eerste versie Toelichting legger waterkeringen
2.0	18 maart 2024	Aangepast op inwerkingtreding Omgevingswet

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	2
1.1	Waarom een legger waterkeringen?.....	2
1.2	Aanpassingen in de legger waterkeringen	2
1.3	Doel van dit document	2
2	Waterstaatswerken en afmetingen	3
2.1	Categorieën waterkeringen.....	3
2.2	Onderdelen van de legger waterkeringen.....	3
2.2.1	Referentielijn	3
2.2.2	Legger- en beheerprofiel	3
2.2.3	Bouwgrens	4
2.2.4	Leggervlak.....	4
2.2.5	Waterkerende kunstwerken/constructies	4
2.3	De legger waterkeringen en de waterschapsverordening	4
2.3.1	Waterstaatswerk en beschermingszones.....	4
2.3.2	Profiel van vrije ruimte	5
3	Onderhoudsplicht en onderhoudsplichtigen	6
	Bijlage 1 Alfabetische lijst van begrippen.....	7
	Bijlage 2 Wettelijk kader.....	9

1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven wat de legger waterkeringen is, waarom deze periodiek wordt geactualiseerd en wat het doel is van dit document.

1.1 *Waarom een legger waterkeringen?*

Waterschap Rivierenland (hierna: WSRL) zorgt voor veilige dijken en een evenwichtig watersysteem. WSRL is verantwoordelijk voor het beheer van ruim 1000 kilometer waterkeringen (dijken). Om de waterveiligheid te behouden, dienen deze waterkeringen aan bepaalde afmetingen te voldoen en goed te worden onderhouden.

De legger is een openbaar register waarin gegevens over waterstaatswerken zijn vastgelegd. WSRL heeft een hybride legger waterkeringen. Op de leggerkaarten staat aangegeven waaraan de waterkeringen naar ligging, vorm, afmeting en constructie moeten voldoen. Daarnaast is in de bijbehorende toelichting beschreven welke onderhoudsplichten gelden en wie welke waterkeringen moet onderhouden.

Via de waterschapsverordening, de onderhoudsverordening en de legger stelt het waterschap regels aan het gebruik en het beheer en onderhoud van waterkeringen.

1.2 *Aanpassingen in de legger waterkeringen*

Regelmatig vinden aanpassingen plaats aan de waterkeringen, bijvoorbeeld als gevolg van dijkversterkingprojecten of vergunningen. Daarom wordt de legger periodiek geactualiseerd. De legger waterkeringen kan wijzigen als gevolg van:

1. Een projectbesluit (bijv. voor een dijkversterkingsproject).
2. Een omgevingsvergunning.
3. Beleids- of wetswijzigingen.
4. Datakwaliteitsverbeteringen.

1.3 *Doel van dit document*

Het doel van dit document is tweeledig:

1. Het weergeven van de functie van de legger waterkeringen in relatie tot veilige dijken en een evenwichtig watersysteem.
2. Het beschrijven van de wijze waarop de legger waterkeringen is opgebouwd en waarvoor deze wordt gebruikt.

2 Waterstaatswerken en afmetingen

In de legger waterkeringen zijn de volgende waterstaatswerken opgenomen:

- Primaire, regionale en overige waterkeringen;
- Waterkerende kunstwerken/constructies.

2.1 *Categorieën waterkeringen*

Er is een onderscheid aangebracht tussen drie categorieën van waterkeringen die in de legger opgenomen worden: primaire, regionale en overige waterkeringen. De afmetingen die in de legger worden opgenomen zijn onder andere afhankelijk van de categorie van de waterkering.

Primaire waterkeringen zijn waterkeringen met een nationaal belang voor de waterveiligheid. De primaire keringen worden aangewezen en genormeerd door het Rijk. Voorbeelden hiervan zijn:

- Waterkeringen die rechtstreeks bescherming bieden tegen de zee, grote rivieren, het IJsselmeer of het Markermeer;
- Waterkeringen die indirect tegen buitenwater beschermen, zoals de Diefdijk.

Regionale waterkeringen zijn waterkeringen met een regionaal belang voor de waterveiligheid. De regionale keringen worden aangewezen en genormeerd door de provincies. Voorbeelden hiervan zijn:

- Boezem- en polderkades;
- Dijken langs regionale rivieren en kanalen;
- Compartimenteringskeringen.

Overige waterkeringen zijn alle niet-primaire en niet-regionale waterkeringen, waar het waterschap zorg voor draagt. De overige keringen worden aangewezen en genormeerd door het waterschap. Voorbeelden hiervan zijn:

- Voorlandkeringen;
- Zomerkades;
- Kwelkades.

2.2 *Onderdelen van de legger waterkeringen*

De legger waterkeringen bestaat uit verschillende onderdelen. Deze onderdelen worden hieronder beschreven.

2.2.1 **Referentielijn**

De referentielijn geeft de ligging van de waterkeringen aan. Bij de primaire waterkeringen is de referentielijn afgeleid van de buitenkruin. Dat is het knikpunt tussen de kruin (het bovenste gedeelte van een dijk) en het buitentalud (het schuin aflopende deel aan de waterkerende zijde van de dijk). Bij de regionale en overige waterkeringen is de referentielijn afgeleid van de middenkruin. Dat is het midden van de kruin van de waterkering.

2.2.2 **Legger- en beheerprofiel**

Het leggerprofiel bevat de afmetingen van de waterkering die minimaal nodig zijn om aan de waterstaatkundige functies en de vastgestelde veiligheidsnorm te voldoen. Voor elk leggerprofielgeldigheidsvak is in de legger een representatief leggerprofiel opgenomen.

Het beheerprofiel bevat de werkelijke afmetingen van een waterstaatswerk, op een bepaald moment in de tijd. Voor elk leggerprofielgeldigheidsvak is een beheerprofiel opgenomen. Dit profiel is niet representatief voor het hele leggerprofielgeldigheidsvak, zoals het leggerprofiel, maar enkel voor die specifieke locatie.

2.2.3 Bouwgrens

De bouwgrens is een grens die als zodanig in de legger is aangegeven en die een gebied afbakt waarbinnen ter bescherming van een waterkering een bouwverbod geldt.

De in de legger opgenomen bouwgrens heeft als doel de waterkering en zijn directe omgeving tot een bepaalde afstand vrij te houden van bebouwing en verdere bebouwing te beperken. Dit houdt ook in dat de bouwgrens voor gebieden die al bebouwd zijn, anders is dan die voor onbebouwde gebieden. De bouwgrens dient dan ook als toetsingskader voor het waterschap bij het beoordelen van aanvragen voor een omgevingsvergunning.

2.2.4 Leggervlak

Een leggervlak is een vlak aangegeven op de leggerkaart waarbinnen het bestemmingsplan bebouwing mogelijk maakt en die geheel of gedeeltelijk tussen de bouwgrens en de waterkering ligt. Het leggervlak heeft als doel bestaande bouwrechten, zoals verwoord in het op de peildatum geldende bestemmingsplan, in de legger inzichtelijk te maken. De leggervlakken worden gebruikt als toetsingskader voor het waterschap bij het beoordelen van aanvragen voor een omgevingsvergunning.

2.2.5 Waterkerende kunstwerken/constructies

Alle constructies die onderdeel zijn van de waterkering en bijdragen aan het vermogen om het water te keren, worden beschouwd als waterkerende constructies. Voorbeelden hiervan zijn: wandconstructies, kistdammen, keermuren en bijbehorende constructies zoals ankers en funderingen. Daarnaast onderscheiden we verticaal zanddicht geotextiel (VZG), grofzand barrière (GZB) en drainages en putten. Andere constructies zoals coupures, sluizen, tunnels, hevels, inlaten en stuwen die in de waterkering aanwezig zijn maar gesloten kunnen worden, zijn inclusief afsluitmiddelen opgenomen in de legger waterkeringen.

2.3 De legger waterkeringen en de waterschapsverordening

In de waterschapsverordening (wsvo) staan alle regels die bepalen welke activiteiten waar in het gebied van WSRL mogen plaatsvinden en onder welke voorwaarden. Bij de wsvo hoort een kaart waarop aangegeven wordt welke regels van de waterschapsverordening waar gelden. Dit noemen we de werkingsgebieden.

Het waterstaatswerk en de daarbij behorende beschermingszones zijn met ingang van de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024, aangewezen in de waterschapsverordening (wsvo) als werkingsgebieden. Ook het profiel van vrije ruimte wordt aangewezen in de wsvo.

2.3.1 Waterstaatswerk en beschermingszones

Het waterstaatswerk betreft de waterkering of het ondersteunend kunstwerk. Direct naast de waterkering liggen aan weerszijden de beschermingszones. In deze zones gelden voorschriften en beperkingen om het waterstaatswerk te beschermen. Deze zones maken geen onderdeel uit van het waterstaatswerk zelf.

2.3.2 Profiel van vrije ruimte

Het profiel van vrije ruimte (hierna: PVVR) is de ruimte die is gereserveerd om toekomstige versterkingen van een waterstaatswerk mogelijk te maken. Deze ruimte ligt boven en aan weerszijden van een waterstaatswerk of van een toekomstig waterstaatswerk. De ruimte kan ook onder een (toekomstig) waterstaatswerk liggen. Waterkeringen moeten verhoogd en verbreed kunnen worden, bijvoorbeeld om de gevolgen van klimaatverandering of bodemdaling op te kunnen vangen. Het waterschap wil de ruimte binnen dit profiel zoveel mogelijk vrij houden om eventuele toekomstige uitbreidbaarheid te waarborgen. Het PVVR dient als toetsingskader voor het waterschap bij het beoordelen van aanvragen voor een omgevingsvergunning.

3 Onderhoudsplicht en onderhoudsplichtigen

Om de waterkeringen goed te laten functioneren, is onderhoud nodig. Het waterschap is als beheerder niet als enige verantwoordelijk voor het onderhoud van de waterkering. Deze legger wijst namelijk de eigenaar aan als degene die het **gewone onderhoud** van de waterkering uitvoert. Wanneer het waterschap eigenaar is, verricht zij ook het gewoon onderhoud. Wat het gewone onderhoud inhoudt, is in de Onderhoudsverordening wateren en waterkeringen beschreven. Het waterschap houdt als beheerder van de waterkering toezicht op het gewone onderhoud.

Het **buitengewoon onderhoud** zoals dat in de Onderhoudsverordening wateren en waterkeringen is beschreven en wat het in stand houden van het (legger)profiel van de waterkering inhoudt, wordt verricht door het waterschap, tenzij bij of krachtens een wet, reglement of verordening anders is bepaald. Maar ook in dat geval behoudt het waterschap als beheerder altijd haar zeggenschap.

De **onderhoudsplicht van objecten** met alle bijbehorende voorzieningen¹ die zich op, in of nabij het dijklichaam (en zich veelal op het eigendom van het waterschap) bevinden en die met een vergunning van het waterschap als beheerder zijn toegestaan of worden geacht te zijn toegestaan, berust bij de gebruiker of beheerder van deze objecten, tenzij in de vergunning anders is vermeld.

Enkele voorbeelden:

- de onderhoudsplicht van wegen en paden op of nabij de waterkering met de bijbehorende op- en afritten, verhardingen, fundaties, bermen, bebording, etc. ligt bij de wegbeheerder (meestal de gemeente of een andere overheid);
- de onderhoudsplicht van voorzieningen zoals afritten, trappen en paden naar particuliere percelen of naar andere objecten ligt bij de eigenaren van die percelen of objecten;
- de onderhoudsplicht van nutsvoorzieningen ligt bij het betreffende nutsbedrijf;
- de onderhoudsplicht van (bouw)werken ligt bij de vergunninghouder, tenzij in de vergunning anders is vermeld.

In de Onderhoudsverordening wateren en waterkeringen staan alle regels over onderhoudsverplichtingen die het waterschap stelt aan waterstaatswerken.

¹ Bedoeld zijn ook de werken genoemd in de wsvo.

Bijlage 1 Alfabetische lijst van begrippen

beheerprofiel: de werkelijke afmetingen van een waterstaatswerk, op een bepaald moment in de tijd

beschermingszone: een zone die aan een waterstaatswerk grenst. In deze zone kunnen voorschriften en beperkingen gelden om het waterstaatswerk te beschermen

bouwgrens: een grens die op de legger is aangegeven als bouwgrens. Een bouwgrens bakent een gebied af waarbinnen een bouwverbod geldt. Dit is ter bescherming van een waterstaatswerk

buitenbeschermingszone: een zone binnen het gebied dat onder werking van de waterschapsverordening of Wet beheer rijkswaterstaatswerken valt en die als buitenbeschermingszone in de legger is opgenomen

buitentalud: het schuin aflopende deel aan de waterkerende zijde van de dijk

kruin: het bovenste gedeelte van een dijk

kunstwerk: civieltechnisch bouwwerk voor de infrastructuur van wegen, water, spoorbanen, waterkeringen en/of leidingen. Een kunstwerk is niet bedoeld om in te wonen

leggerprofiel: dwarsdoorsnede die door het bestuur van het waterschap is vastgesteld. Hierop staan de minimale vereiste afmetingen van een waterstaatswerk

leggerprofiel waterkering: de afmetingen van de waterkering die minimaal nodig zijn om aan de waterstaatkundige functies te voldoen, zoals aangegeven op de legger op grond van artikel 2.39 van de Omgevingswet

middenkruin: het midden van de kruin van de waterkering

onderhoudsplichtigen: natuurlijke personen of rechtspersonen die verantwoordelijk zijn voor het onderhoud van waterstaatswerken.

onderhoudsverordening: verordening van het waterschap op grond van artikel 56 en 59 van de Waterschapswet

onderhoudsverplichting: de aansprakelijkheid voor het onderhoud en de instandhouding van waterstaatswerken, conform de in de legger wateren opgenomen ligging, constructie en leggerafmetingen

profiel van vrije ruimte: de ruimte die is gereserveerd voor toekomstige verbeteringen van een waterstaatswerk. Deze ruimte ligt aan beide kanten van een waterstaatswerk of van een toekomstig waterstaatswerk. De ruimte kan ook boven of onder een (toekomstig) waterstaatswerk liggen. Dit is vastgelegd in de legger

projectbesluit: het projectbesluit als bedoeld in de Omgevingswet

waterstaatswerk: water, bergingsgebied, waterkering of kunstwerk

wateractiviteiten: een verzameling van verschillende activiteiten die allemaal een relatie hebben met water en waarvoor de waterschapsverordening regels bevat

waterkering: een verhoging die water kan tegenhouden. Dit kan een verhoging zijn die door mensen is aangelegd, maar ook een natuurlijke verhoging of hooggelegen gronden met ondersteunende kunstwerken. Voorbeelden van een waterkering zijn: dammen, dijken, kades, keermuren, kunstwerken en hoge gronden

waterschapsverordening: hierin staan alle regels die bepalen welke activiteiten waar mogen plaatsvinden en onder welke voorwaarden

waterstaatswerk: oppervlaktewaterlichaam, bergingsgebied, waterkering of ondersteunend kunstwerk

watersysteem: samenhangend geheel van een of meer oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen, met bijbehorende bergingsgebieden, waterkeringen en kunstwerken

werkingsgebied: een gebied waarin de regels van de waterschapsverordening van toepassing zijn

veiligheidsnorm: het wettelijk vastgelegde niveau van bescherming van een dijktraject tegen overstromen

werken: constructies die door mensen zijn aangelegd of ontstaan en alles wat erbij hoort

Bijlage 2 Wettelijk kader

Waterschap Rivierenland is als beheerder van de waterkeringen op grond van artikel 2.39 van de Omgevingswet verplicht een normatieve legger vast te stellen, waarin is omschreven waaraan waterkeringen naar ligging, vorm, afmeting en constructie moeten voldoen. Als bijlage bij de legger wordt voor primaire waterkeringen of waterkeringen waarvoor omgevingswaarden zijn vastgesteld als bedoeld in artikel 2.13, eerste lid, onder a, of 2.15, eerste lid, onder e, een technisch beheerregister opgenomen, waarin de voor het behoud van het waterkerend vermogen kenmerkende gegevens van de constructie en de feitelijke toestand nader zijn omschreven.

Naast de legger op grond van de Omgevingswet is er ook een onderhoudslegger. De grondslag hiervoor is artikel 78, tweede lid van de Waterschapswet. De onderhoudslegger bevat de aanwijzing van onderhoudsplichtigen en de onderhoudsverplichtingen binnen het waterschapsgebied.

Waterschap Rivierenland kent een hybride legger waterkeringen. Deze legger is een combinatie van de normatieve legger zoals bedoeld in artikel 2.39 van de Omgevingswet en de onderhoudslegger zoals bedoeld in artikel 78, tweede lid, van de Waterschapswet.